

Oud-Turnhout, Arselt

Programma van Maatregelen

Auteurs:

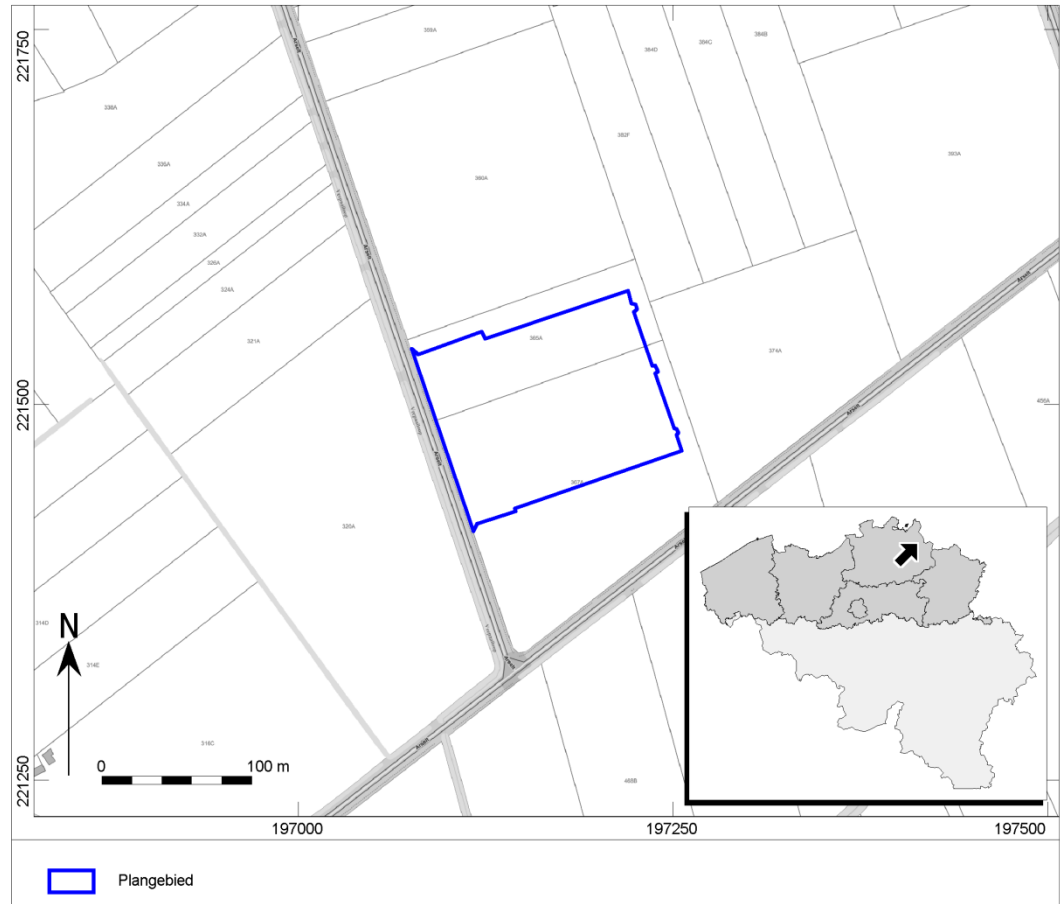
B. Belis (veldwerkleider)

Autorisatie:

B.A.T.M. Weekers-Hendriks (OE/ERK/Archeoloog/2016/00095)

1 Inleiding

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in mei 2018 een nota opgesteld naar de archeologische waarde van een terrein gelegen aan Arselt te Oud-Turnhout (afb. 1). De nota bestaat uit een proefsleuvenonderzoek dat volgt op een eerder bureauonderzoek uitgevoerd in juni 2017 en landschappelijk booronderzoek uitgevoerd in april 2018. Het proefsleuven onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen realisatie van een nieuw agrarisch bedrijf.

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

2 Gemotiveerd advies

2.1 Volledigheid van het onderzoek

Voor het plangebied is in het reguliere traject een bureauonderzoek uitgevoerd en in het uitgestelde traject aangevuld met een Landschappelijk booronderzoek en later een proefsleuvenonderzoek. De resultaten worden hieronder per onderzoeksfase kort besproken.

2.1.1 Bureauonderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijke ligging van het terrein in een gradiëntzone en aan de rand van een beekvallei. Op basis van de landschappelijke kenmerken van het terrein, historische kaarten en gekende archeologische waarden in de omgeving is er potentieel op archeologische resten uit de Romeinse periode en de middeleeuwen. Resten uit de metaaltijden zijn niet gekend in de omgeving, maar zijn op basis van de gunstige landschappelijke ligging niet uit te sluiten. De verwachte aanwezigheid van een plaggendeek toont aan dat de gronden reeds in de middeleeuwen in gebruik genomen werden als akkerland. Bovendien kunnen we op basis daarvan een goed bewaard bodemarchief verwachten. Daaruit volgt dat bijkomend

archeologisch vooronderzoek nodig is. Het lange gebruik van het terrein als akkerland maakt wel dat het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite laag is.¹

2.1.2 Landschappelijk bodemonderzoek

Uit het booronderzoek blijkt dat er geen plaggendek binnen het westelijke en oostelijke deel van het plangebied aanwezig is. Aangetroffen is meestal een veldpodzolbodem (10 boringen), twee afgetopte AC-bodems en drie locaties waar mogelijk de vulling van greppeltjes is aangetroffen. Dit bodembeeld wijkt flink af van de bodemkaart en de interpretatie van All-Archeo. Het ontbreken van een plaggendek kan veroorzaakt zijn door subrecente ploeg- en egalisatie-activiteiten (akkerland) of door mogelijke lokale afwijkingen van de bodemkaart. De twee boringen met AC- bodemprofielen zouden profiellose Sep3z bodems kunnen zijn.

Volgens het bureauonderzoek bevonden zich volgens de Atlas der Buurtwegen rond 1840-1850 perceelsscheidingen of greppeltjes dwars door het plangebied. Deze kunnen in de drie boringen zijn aangeboord. Er zijn in de bouwvoor, behalve wat recent puin, geen archeologische indicatoren aangetroffen, maar dat was dan ook niet doel van het landschappelijk bodemonderzoek. Eventuele ondiepe vuursteensites zullen verploegd zijn, op diepere haardkuilen na. Deze worden echter vooral in de buurt van vennen of beekjes vermoed en op hogere delen van het landschap en dit is niet het geval voor het vlakke plangebied. Grondsporen uit latere perioden kunnen deels intact bewaard zijn.²

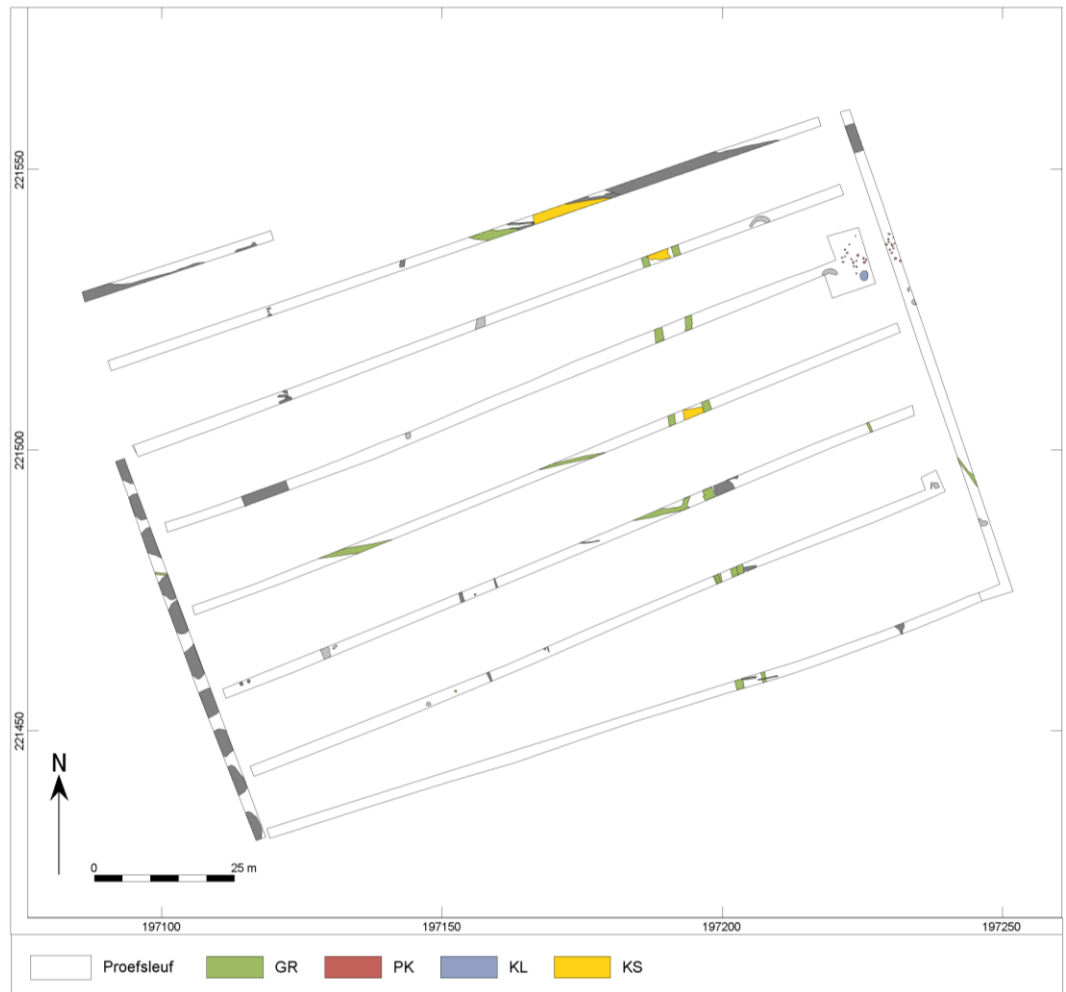
2.1.3 Proefsleuvenonderzoek

Het proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd op donderdag en vrijdag 3 en 4 mei 2018 (afb. 2 en 3). Er zijn archeologisch relevante sporen aanwezig binnen het plangebied. Het gaat om sporen van een weg uit de Nieuwe Tijd en enkele perceelsgreppels. Naast deze sporen, die verspreid liggen in het plangebied, werd in het noordoosten van het plangebied een sporenconcentratie aangetroffen in een depressie. Het gaat om verschillende paalkuilen en één kuil. De sporen hiervan zijn vrij goed bewaard gebleven. Er werd echter geen vondstmateriaal aangetroffen die de sporen met zekerheid kunnen dateren. Er wordt vermoed dat het gaat om sporen uit de metaaltijden of volle middeleeuwen/Nieuwe Tijd. De sporen kunnen afgebakend worden in de ruimte; zij werden enkel aangetroffen in de depressie.

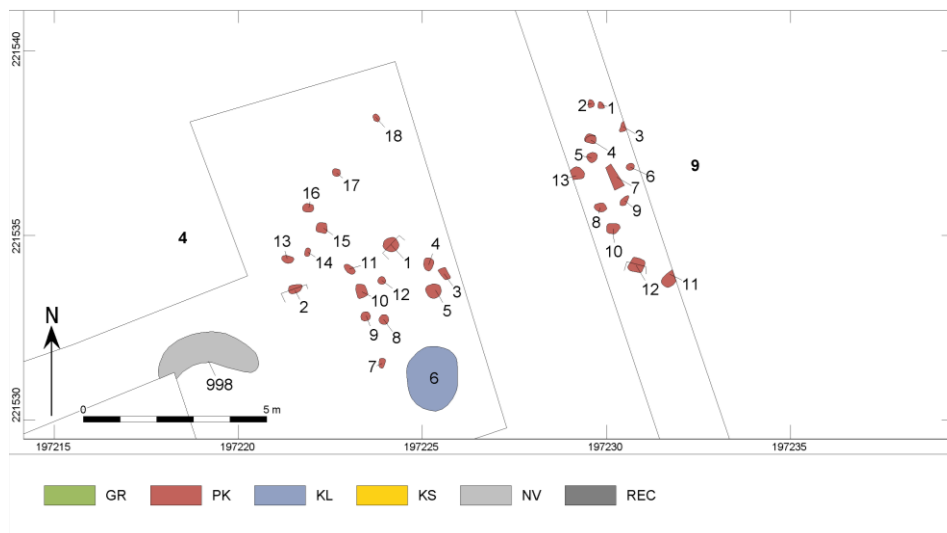
Concluderend kan gezegd worden dat nederzettingssporen uit de metaaltijden of (Late)Middeleeuwen/Nieuwe Tijd en perceelsgreppels en een weg uit de Nieuwe Tijd aanwezig zijn binnen het plangebied.

¹ Claessens, L., Bruggeman, J., 2017a: *Archeologienota Oud-Turnhout –Arselt*, rapport 521, All-Archeo bvba, Temse.

² Miedema, F.R.P.M., 2018: *Percelen 365a en 367a, Arselt te Oud-Turnhout. Een nota.*, Vlaams Erfgoed Centrum bvba nota 376.

Afb. 2. Allesporenkaart van het proefsleuvenonderzoek

Afb. 3. Sporencluster in werkput 4 en 9.

Afb. 4. Vlakfoto van enkele sporen ter hoogte van het kijkvenster in werkput 4.

2.2 Impactbepaling

In het kader van de bouw van een nieuw agrarisch bedrijf wordt het archeologisch relevante sporencluster ten dele bedreigd. Op deze plaats wordt een kippenstal gebouwd met funderingen tot maximaal 60 cm-mv. Het grootste gedeelte is bestaat echter uit een betonplaat die op een maximale diepte van 30 cm –mv wordt gelegd. Hierdoor blijft een groot gedeelte van de archeologische sporen *in situ* bewaard door een buffer van minimaal 60 cm. Ter hoogte van de randen van de kippenstal worden vorstranden aangebracht tot de maximale diepte van 60 cm –mv. Hier is nog een buffer van minimaal 20 cm aanwezig op het archeologische niveau waardoor de sporen door mogelijke zettingsverschijnselen kunnen beschadigen. Op de rest van het terrein worden geen archeologische sporen met potentieel tot kennisvermeerdering bedreigd.

2.3 Potentieel tot kennisvermeerdering

Binnen het plangebied is één waardevolle archeologische vindplaats aanwezig, met enig potentieel tot kennisvermeerdering. Deze zone gelegen in een natte depressie heeft slechts een laag potentieel tot kennisvermeerdering. Het gaat om een kleine zone van 120m² waar sporen bewaard zijn gebleven, bij het proefsleuvenonderzoek werd geen materiaal aangetroffen en werd reeds 80m² van de zone opengelegd. Een duidelijke structuur was echter niet zichtbaar.

2.4 Bepaling van de maatregelen

Op basis van het bureauonderzoek en het landschappelijk booronderzoek werd op het terrein een kans ingeschat voor sporen vanaf het Neolithicum tot de Late Middeleeuwen.

Rondom het onderzoeksterrein werden enkele vondstmeldingen gedaan. Ten noordwesten van het plangebied grenst een vondstmelding (CAI 150403) van een crashsite van een C-47 transportvliegtuig uit WOII. Ten zuidwesten (CAI 150128) stond mogelijk een middeleeuwse motte, beide meldingen hebben een zeer lokaal karakter en hebben geen invloed gehad op het plangebied. In de zeer brede omgeving van het plangebied zijn nog enkele laat middeleeuwse en nieuwe tijd sites gekend.

Binnen het plangebied is één waardevolle archeologische vindplaats aanwezig, met enig potentieel tot kennisvermeerdering. Deze zone gelegen in een natte depressie heeft slechts een laag potentieel tot kennisvermeerdering. Het gaat om een kleine zone van 120m² waar sporen bewaard zijn gebleven, bij het

proefsleuvenonderzoek werd geen materiaal aangetroffen en werd reeds 80m² van de zone opengelegd. Een duidelijke structuur was echter niet zichtbaar. De sporen zullen voor het grootste gedeelte bewaard blijven doordat het archeologische niveau ter plaatse ongeveer 60cm dieper ligt dan de maximale bodemingreep. Alleen aan de randen van de gebouwen gaan de bodemingrepen door de plaatsing van vorstranden dieper, zodat er een kleine buffer van 20cm tot het archeologische niveau overblijft. Hierdoor zouden de sporen door zettingsverschijnselen kunnen beschadigen. Daarbij gaat het, zoals vermeld, om een zeer natte zone onder de grondwatertafel, hierdoor zou dus bronbemaling moeten geplaatst worden bij eventueel vervolgonderzoek waardoor de kostprijs enorm zou stijgen. Gezien de zeer kleine oppervlakte, de beperkte kenniswinst en de hoge kostprijs kan een vervolgonderzoek slechts moeilijk verantwoord worden.

Het Vlaams Erfgoed Centrum adviseert dan ook om het plangebied vrij te geven. Daarmee vormt het prospectief onderzoek met ingreep in de bodem (in de vorm van proefsleuven) het einde van het onderzoek voor het plangebied Arselt te Oud-Turnhout.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerendergoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.